

Dostupnost hrvatskog dugometražnog igranog filma u sveučilišnim knjižnicama

---

Žilić, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:110974>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Preddiplomski sveučilišni studij informacijske znanosti (jednopedmetni)

Kristina Žilić

**Dostupnost hrvatskog dugometražnog igranog filma
u sveučilišnim knjižnicama**

Završni rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Preddiplomski sveučilišni studij informacijske znanosti (jednopedmetni)

Dostupnost hrvatskog dugometražnog igranog filma u
sveučilišnim knjižnicama

Završni rad

Studentica:

Kristina Žilić

Mentor:

Doc. dr. sc. Mirko Duić

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Kristina Žilić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Dostupnost hrvatskog dugometražnog igranog filma u sveučilišnim knjižnicama** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 15. rujan 2021.

Sažetak

Sveučilišne knjižnice su ustanove koje djeluju na razini određenog sveučilišta te svojim djelatnostima omogućuju i podržavaju visokoškolsku naobrazbu i znanstveno istraživačke djelatnosti koje se ondje odvijaju. Među ostalim, pristup zbirkama je jedna od temeljnih usluga visokoškolskih knjižnica, u ovom radu fokus je na filmskim zbirkama. U radu će se predstaviti sustav sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj te aktivnosti izgradnje filmski zbirke u sveučilišnim i drugim tipovima knjižnica. Cilj rada je istražiti dostupnost hrvatskog dugometražnog igranog filma u fondu sedam hrvatskih sveučilišnih knjižnica: 'Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek', 'Sveučilišne knjižnice u Puli', 'Sveučilišne knjižnice Rijeka', 'Sveučilišne knjižnice u Splitu', 'Sveučilišne knjižnice Varaždin', 'Sveučilišne knjižnice u Zadru' i 'Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu'. Istraživanje je potrebno jer radovi na temu filmskih zbirke hrvatskih sveučilišnih knjižnica nisu zastupljeni i rezultati bi poslužili za stjecanje uvida u opsežnost filmskih zbirke u sveučilišnim knjižnicama. U istraživačkom djelu rada će se prikazati rezultati dobiveni pretraživanjem knjižničnih kataloga prema imenima najznačajnijih hrvatskih redatelja određenih prema knjizi Ive Škrabala „101 godina filma u Hrvatskoj“. Rezultati su pokazali da fondovi sveučilišnih knjižnica sadrže mali broj hrvatskih dugometražnih igranih filmova što pokazuje da filmske zbirke u sveučilišnim knjižnicama nisu opsežne.

Ključne riječi: sveučilišne knjižnice, filmske zbirke, dostupnost hrvatskih igranih filmova, filmovi

Sadržaj

Popis grafikona.....	6
1. Uvod.....	7
2. Sveučilišne knjižnice	7
3. Sustav sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj	8
4. Opis pojedinih knjižnica	10
4.1. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek.....	10
4.2. Sveučilišna knjižnica u Puli.....	11
4.3. Sveučilišna knjižnica Rijeka.....	12
4.4. Sveučilišna knjižnica u Splitu.....	13
4.5. Sveučilišna knjižnica Varaždin	14
4.6. Sveučilišna knjižnica u Zadru.....	14
4.7. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu	15
5. Izgradnja zbirke u sveučilišnim knjižnicama	16
6. Film i knjižnice	18
7. Film u sveučilišnim knjižnicama	22
8. Istraživanje o dostupnosti hrvatskog dugometražnog igranog filma u sveučilišnim knjižnicama	24
8.1. Metodologija.....	24
8.2. Rezultati.....	25
8.3. Rasprava.....	28
10. Zaključak	29
Popis literature.....	30
Prilozi	34
Prilog 1: Imena 103 redatelja prema kojima su pretraživani katalozi	
Prilog 2: Filmovi dostupni u knjižnicama	

Popis grafikona

Grafikon 1. Postotni udjel redatelja čiji su igrani filmovi dostupni u knjižnicama	26
Grafikon 2. Postotni udjel igranih filmova koji su dostupni u knjižnicama, s obzirom na njihov period nastanka	27
Grafikon 3. Postotni udjel igranih filmova koji su dostupni u knjižnicama, s obzirom na filmski studio njihove proizvodnje.....	27

1. Uvod

Sveučilišne knjižnice su ustanove koje svojim djelatnostima podržavaju programe sveučilišta u sklopu kojih postoje. Kako bi uspješno obavljale tu djelatnost moraju se razvijati u skladu s korisnicima, što znači pružiti im sve tražene usluge. Dio usluga koje mogu nuditi jesu filmske zbirke koje su u fokusu ovog rada. S obzirom na njegovu obrazovnu i kulturološku važnost, istražuje se dostupnost hrvatskog dugometražnog igranog filma u fondu hrvatskih sveučilišnih knjižnica. Prikazati će se u kolikoj mjeri su zastupljeni filmovi hrvatskih redatelja u knjižnicama, u kojim vremenskim razdobljima su nastali dostupni filmovi te u kojim filmskim studijima su napravljeni. U radu će se također predstaviti sustav sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj te aktivnost izgradnje filmski zbirke u sveučilišnim i drugim tipovima knjižnica.

2. Sveučilišne knjižnice

Sveučilišne knjižnice kao ustanove nisu samo puki dodatak sveučilišnim sustavima, već su njihov integralni dio te im je glavna svrha održavanje tih sustava (Okon 2005). Da bi knjižnice uspješno vršile svoju dužnost moraju strategijski planirati. S obzirom da ne postoji jedinstvena definicija strategijskog planiranja one ga promatraju kroz tri, za njih važna, elementa: okolinu u kojoj djeluju, razvoj strategije i strategijski fokus. Navedena aktivnost strategijskog planiranja je bitna jer povezuje knjižničnu organizaciju i njene djelatnike s okolinom te služi za određivanje smjera aktivnosti knjižnice. To znači da se izradom strateškog plana pojašnjava svrha i ciljevi knjižnice, određuju se prioritete, bilježe kritička pitanja i sl. Uz strategijsko planiranje, za bolji uspjeh se provode i SWOT i PEST analize. Uzimajući u obzir da se zahtjevi okoline brzo mijenjaju, postupak strategijskog planiranja se mora provoditi često. Uz provođenje spomenutih strategija i analiza, vrednuju se i knjižnične aktivnosti čime se prikupljaju podaci o poslovanju i uslugama koje knjižnice nude korisnicima (Majstorović, Čelić-Tica i Lešćić 2013). Važnost vrednovanja potvrđuje i Filipović (2012, 69) koja ističe: „Pomoću statističkih podataka koje prikuplja, knjižnica može mjeriti svoje aktivnosti, zbirke, korištenje, troškove, korisnike i dr. Pritom je važno da prikupljanje podataka bude dosljedno, cjelovito i usporedivo; jer su u suprotnom prikupljeni podaci beskorisni za donošenje odluka ili njihovu prezentaciju u javnosti.“

Knjižnice u sklopu sveučilišta podržavaju programe sveučilišnih studija te znanstveno-istraživačkog rada. U sveučilišne knjižnične sustave se sklapanjem ugovora o suradnji uključuju i visoka učilišta koja nemaju vlastitu knjižnicu u svrhu održavanja svojih programa

(Majstorović, Čelić-Tica i Leščić 2013). Djelovanje knjižnica se mijenja zbog sve veće uključenosti informacijskih tehnologija što bi značilo da dolazi do reorganizacije, mijenjanja radnih obrazaca, potrebe za novim vještinama te prekvalifikacije (Okon 2005). Zbog toga se danas u okvirima sveučilišnih knjižnica odvijaju novi oblici komunikacije, mijenjaju se korisnici, njihove navike, način usvajanja informacija itd., što od knjižničara zahtjeva vođenje kroz dostupno znanje i pomoć onima koji to znanje stvaraju i koriste, a ne samo čuvanje tog znanja (Majstorović, Čelić-Tica i Leščić 2013). Ako se sveučilišne knjižnice budu bavile samo čuvanjem znanja, onda će se korisnici oslanjati sve više na dostupne elektroničke izvore što bi moglo označiti smrt sveučilišne knjižnice koja danas postoji. Osim što sveučilišna knjižnica pruža izvore informacija potrebne svojim korisnicima, ona pruža i mjesto na kojem se mogu proučavati različiti sadržaji te pruža korisnicima osjećaj pripadanja zajednici jer su mnogi korisnici uključeni u iste aktivnosti. Studentima knjižnice pružaju osjećaj pripadnosti akademskoj zajednici, odmah nakon učionica, što ih čini dijelom javnog prostora koji je povezan sa obrazovanjem, dok im u isto vrijeme pružaju mirno mjesto za učenje. Gayton (2008, 62) navodi dio istraživanja Demasa i Scherera koji ističu da mnogi studenti odlaze u knjižnicu jer ih pritisak vršnjaka i ambijent, koji su zastupljeni tamo, tjeraju na učenje. Iako su osoblju fakulteta i studentima informacije dostupne u raznim formatima s raznih lokacija, knjižnica i dalje ima jako bitnu ulogu za njihovo obrazovanje. Razlog tome je činjenica da je sveučilišna knjižnica jedino mjesto gdje se mogu kombinirati nove informacijske tehnologije sa starim tradicionalnim izvorima znanja u okružju usmjerenom na korisnika i bogatom uslugama koje podržava društvene i obrazovne obrasce učenja, poučavanja i istraživanja (Gayton 2008). Također, tradicionalne, temeljne vještine koje se vežu za informacijske stručnjake, koje uključuju rukovanje informacijama, stručno usavršavanje djelatnika, vrednovanje usluga i brigu o korisniku, su i dalje relevantne. Na primjer, katalogizacija i klasifikacija se koriste za unaprjeđivanje korisnikova iskustva pri traganju za informacijama. (Okon 2005).

3. Sustav sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj

Sveučilišne knjižnice u Republici Hrvatskoj jesu središnje knjižnice, općeznanstvenog karaktera, koje djeluju na razini određenog sveučilišta te brinu o djelovanju jedinstvenog knjižničnog sustava koji uključuje i ostale knjižnice matičnog sveučilišta (Aparac-Jelušić et al. 2008). Ustrojstvo i upravljanje sveučilišnim knjižnicama određuje se regulativama sveučilišta pri kojem djeluju (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu n.d.). Središte

hrvatskog knjižničnog sustava je 'Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu' koja ima ulogu središnje matične knjižnice za sve vrste knjižnica u Hrvatskoj.¹ Matična djelatnost koju obavlja obuhvaća sljedeće poslove: koordinaciju stručnih vijeća, izradu prijedloga planova razvoja djelatnosti za sve podsustave, izradu prijedloga standarda za sve vrste knjižnica, izradu prijedloga dokumenata i naputaka, organiziranje trajnog stručnog usavršavanja djelatnika matičnih knjižnica, izradu analiza stanja u knjižnicama, koordinaciju umrežavanja knjižnica njihovim uključivanjem u knjižnični sustav Republike Hrvatske, utvrđivanje usklađenosti knjižničnih softvera s međunarodnim knjižničnim standardima i protokolima za razmjenu podataka. Osim navedene središnje matične knjižnice, postoje i sveučilišne matične knjižnice koje obavljaju matične djelatnosti u sklopu sveučilišta i izvan njega. Kako bi sveučilišna knjižnica obavljala matične djelatnosti ustrojava se matična služba čiji je osnovni zadatak unaprjeđivanje i sustavno razvijanje knjižnične djelatnosti i knjižnica koje su u njejoj nadležnosti. Obavljanje tog zadatka uključuje sljedeće aktivnosti: sudjelovanje u radu Stručnog vijeća sveučilišnih matičnih službi i Središnjeg stručnog vijeća svih matičnih službi u Hrvatskoj, obavljanje poslova matične djelatnosti, koordinaciju knjižnica za koje je nadležna u knjižnične sustave, nadziranje obavljanja knjižnične djelatnosti, izradu analize stanja u knjižnicama i njihove usklađenosti sa standardima o čemu izvještava Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu, praćenje usklađenosti plana rada i rada knjižnica, koordinaciju rada knjižnica visokoškolskih i znanstvenih ustanova na praćenju znanstvene produktivnosti, surađivanje u stručnim projektima koje NSK pokreće na razini države (NN 81/2021-1506). Obavljanjem matične djelatnosti, 'Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu' prati i nadgleda rad sveučilišnih matičnih službi (Portal matične djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj n.d.). Knjižnice koje obavljaju matičnu djelatnost u Hrvatskoj jesu sveučilišne matične knjižnice sveučilišta u Rijeci, Splitu, Osijeku i 'Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu' (NN 81/2021-1506). Sveučilišne knjižnice, kao dio nacionalnog knjižničnog sustava, surađuju i mogu se udružiti da bi ostvarile djelotvornije pružanje usluga, kooperativnu kataložnu obradu, stvaranje zajedničkih mrežnih portala, zajedničko elektroničko nakladništvo i slično. Sveučilišne knjižnice nude pristup informacijama u skladu s politikom matične ustanove, te razvijaju zbirke i omogućuju pristup izvorima informacija s obzirom na potrebe korisnika. Dužne su usklađivati svoje djelovanje s nastavnim i znanstvenim djelovanjem sveučilišta. Osim osnovnih zadaća koje knjižnice moraju

---

¹ Bitno je istaknuti da matične službe za sve tipove knjižnica djeluju u sklopu "Centra za razvoj knjižnica i knjižničarstva", a taj je Centar odjeljak "Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo" u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

ispunjavati na razini sveučilišta, moraju sudjelovati u izgradnji skupnih kataloga i baza podataka sa ostalim knjižnicama Republike Hrvatske te surađivati sa srodnim sveučilišnim knjižnicama u državi i inozemstvu (Aparac-Jelušić et al. 2008). Postoji suradnja među knjižnicama putem međuknjižnične posudbe kojom se izbjegava preklapanje i usklađuju izvori za nabavu pri planiranju razvoja zbirki. Takva suradnja se odvija kada pojedina knjižnica ne posjeduje određenu građu iz različitih razloga poput nedostatka sredstava, nepostojanja građe na tržištu, zahtjevnih korisnika ili trenutnim potrebama korisnika za određenim izvorom informacija (Gašo, Mihaljević i Siber 2020).

4. Opis pojedinih knjižnica

4.1. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

'Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek' osnovana je 1949. godine, no funkciju središnje sveučilišne knjižnice dobiva 1975. godine osnivanjem Sveučilišta u Osijeku. Time knjižnica počinje obavljati dvostruku funkciju, narodnu i sveučilišnu. U skladu s tim djeluje kao općeznanstvena knjižnica koja nudi raznovrsne sadržaje različite namjene. Sveučilišna funkcija podrazumijeva obavljanje matične djelatnosti za visokoškolske i specijalne knjižnice sastavnice sveučilišta, matične djelatnosti za područje u kojem djeluje te matične djelatnosti za samostalne općeznanstvene knjižnice (Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek 2020). Obavljanje matične djelatnosti obuhvaća sveučilišne knjižnice na području Bjelovarsko-bilogorske, Brodsko-posavske, Osječko-baranjske, Požeško-slavonske, Virovitičko-podravске i Vukovarsko-srijemske županije (Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek n.d.). Nažalost, ulaskom knjižnice u sustav Sveučilišta pojavili su se pojedini problemi pri obavljanju sveučilišne funkcije od kojih neki još uvijek nisu riješeni. Problemi s kojima se knjižnica susrela jesu financiranje, izgradnja fonda sveučilišnog karaktera, nedostatak prostora i sl., a pojavili su se jer je knjižnica osim obavljanja djelatnosti narodne knjižnice, počela djelovati i kao sveučilišna. U skladu s tom dvojakom funkcijom, narodnom i sveučilišnom, određeno je da će knjižnica nastaviti s razvojem kao jedinstvena ustanova tj. općeznanstvena s te dvije funkcije te raditi na razvoju zajedničkih službi i sadržaja. Također je određeno odvajanje navedenih funkcija koje se planiraju i fizički odvojiti u zasebne ustanove pri čemu bi se Sveučilišna knjižnica nalazila na novoj lokaciji sveučilišnog kampusa, a ne na lokaciji Gradske knjižnice. Razvoj sveučilišne funkcije se zasniva na konceptu virtualne knjižnice, odnosno *virtual library*, što znači da je razvoj prvotno orijentiran na izgradnju i razvoj pristupa znanstvenim i stručnim informacijama putem online

domaćih i stranih baza podataka te CD ROM bazama podataka, dok je rad na izgradnji vlastitih zbirki sveučilišnog karaktera sporedni zadatak (Katalenec 1997). Da bi se podržao i razvio željeni plan razvoja Katalenec (1997) navodi da je bilo potrebno izraditi cjeloviti program razvoja sveučilišne knjižnice kojim bi se, uz spomenute osnovne funkcije, odredili: položaj, uloga, funkcije i zadatci sveučilišne knjižnice kao središta sveučilišnog sustava, njen status i status sveučilišnog knjižničnog sustava te stanje u odnosu na trendove suvremenog knjižničarstva (nove medije, networking, virtual/digital library, tržišno poslovanje u knjižnicama). Programom su navedeni i sadržaji koji bi trebali biti dio postojećih usluga, neki od njih su osiguravanje bibliografske kontrole na Sveučilištu, uvođenje središnjeg sveučilišnog informativnog centra te edukacijska djelatnost. Razvojem spomenutih sadržaja bi se trebala riješiti temeljna pitanja, nastala pri početku obavljanja sveučilišne funkcije, a to su pitanja statusa, položaja i financiranja sveučilišne funkcije knjižnice (Katalenec 1997). Nabava građe se odvija u skladu s osnovnim djelatnostima knjižnice i osigurava se knjižnična građa i ostali izvori informacija potrebni za visokoškolsku naobrazbu i znanstveno istraživačke djelatnosti. Posebna pozornost je posvećena izgradnji sveučilišnog fonda bogatog stručnom i znanstvenom literaturom općeznanstvenog, interdisciplinarnog te multidisciplinarnog karaktera, nabavi osnovnih znanstvenih djela, nabavi literature za potrebe studenata i koordinaciji nabave na razini sveučilišta s ostalim članicama. Nabava građe se provodi kupovinom knjiga, periodike, audiovizualne (AV) i slične građe, obveznim primjerkom, darovima i zamjenama (Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek 2019). Prema podacima o nabavi knjižnične građe vidljivo je da se najviše nabavljaju novine, knjige, časopisi, sitni tisak te AV građa. Pružanjem informacijskih usluga vidi se da su informacijske potrebe korisnika knjižnice jako različite i pokrivaju sva područja interesa (Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek 2020). Korisnicima je također omogućen pristup relevantnim bazama podataka. 'Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju', knjižnici je potvrđen status sastavnice Sveučilišta u Osijeku i središta sveučilišnog knjižničnog sustava (Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek 2019).

4.2. Sveučilišna knjižnica u Puli

'Sveučilišna knjižnica u Puli' osim što osigurava informacije za visokoškolske ustanove Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, ima i veliki regionalni značaj jer prikuplja knjižničnu građu koja se odnosi na Istru. Istaknuta je i jako bitna u tom djelu Hrvatske jer je najveća i ima najbogatiji fond te je kao takva jedna od institucija osnivača Sveučilišta Jurja Dobrile.

Utemeljena je 1949. godine kao Naučna biblioteka te je preuzela fond Pokrajinske knjižnice Istre. Građa se sve do 50-ih godina 20. st. pretežno sastojala od knjiga na talijanskom jeziku, no situacija se popravila 1951. kada je donesena odluka o primanju obveznog primjerka publikacija iz Hrvatske i 1956. godine odluka o primanju obveznog primjerka sveukupnog tiska s područja Hrvatske. Udruživanjem u Sveučilište u Rijeci postaje Sveučilišna knjižnica, a kasnije osnivanjem Sveučilišta Jurja Dobrile postaje sastavnica tog sveučilišta (Sveučilišna knjižnica u Puli n.d.). Osnovni načini nabave u ovoj knjižnici jesu kupnja, zamjena, dar i obvezni primjerak (Sveučilišna knjižnica u Puli 2015). Misija knjižnice je očuvanje knjižnog fonda i drugih izvora informacija za sve generacije te dodatno razviti službe i usluge kojima podupire učenje i istraživanje na Sveučilištu. Knjižnica sebe vidi kao virtualno i fizičko središte koje nudi slobodan pristup izvorima informacija, ukupnom ljudskom znanju te znanstvenoj i kulturnoj baštini (Sveučilišna knjižnica u Puli n.d.). Najveći problem s kojim se knjižnica trenutno suočava je nedostatak prostora za smještaj građe koju se zbog toga stalno razmješta s lokacije na lokaciju. Najviše građe se nabavlja obveznim primjerkom i darovima, a to su većinom knjige i časopisi (Sveučilišna knjižnica u Puli n.d.).

4.3. Sveučilišna knjižnica Rijeka

'Sveučilišna knjižnica u Rijeci' je središnja i matična knjižnica svih fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Rijeci odnosno devet fakulteta sa svojim knjižnicama kao samostalnim jedinicama. Matičnu djelatnost obavlja u visokoškolskim i sveučilišnim knjižnicama na području Primorsko-goranske, Ličko-senjske te Istarske županije (Sveučilišna knjižnica Rijeka. n.d). Misija knjižnice je čuvati baštinske fondove i graditi nove prema korisničkim potrebama, osigurati izvore informacija za obrazovni, znanstveni i stručni rad te poticati razvoj svih knjižnica Sveučilišta. Knjižnica se razvila iz Naučne biblioteke koja je osnovana da bi građom podržavala rad tadašnje gimnazije. Otvaranjem fakulteta i visokih škola u drugoj polovici 20.st. na području Rijeke, Naučna biblioteka se usmjerava ka nastavnom i znanstveno-istraživačkom radu. 1979. godine se pridružuje Sveučilištu u Rijeci, a kasnije 1995. godine službeno mijenja ime u Sveučilišna knjižnica Rijeka. Današnji knjižnični fond sadrži građu preuzetu od povijesnih zbirki i drugih knjižnica, cjelokupnu hrvatsku publiciranu građu od 1949. godine do danas, referentnu građu koja pokriva sva znanstvena područja i udžbeničku literaturu. Knjižnična građa se u najvećem broju skuplja obveznim primjerkom (Kosić i Dragičević 2017.). Prema istraživanju provedenom u knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, u svrhu provjere kvalitete poslovanja knjižnice, korisnici percipiraju

knjižnicu kao bitan element u procesu studiranja no ističu svoje nezadovoljstvo dostupnošću literature te malim brojem primjeraka literature koja jest dostupna (Moslavac 2017).

4.4. Sveučilišna knjižnica u Splitu

'Sveučilišna knjižnica u Splitu' je nastala iz Naučne biblioteke osnivanjem sveučilišta 1974. godine. Dobivanjem uloge središnje knjižnice sveučilišta dobila je zadatak nabavljanja izvora informacija za potrebe svih studija, osiguravanja pristupa građi studentima i profesorima te pružanje mjesta za studijski rad i učenje. Stavljanjem naglaska na te djelatnosti 1992. godine mijenja ime u 'Sveučilišna knjižnica u Splitu' (Sveučilišna knjižnica u Splitu n.d.). Knjižnica svojim fondom, službama i uslugama doprinosi vidljivosti Sveučilišta u Splitu u svjetskoj znanstvenoj zajednici. Također, kroz čuvanje pisane baštine ima veliku važnost pri izgradnji i očuvanju kulturnog identiteta grada. Smjer u kojem se knjižnica razvija vodi ka povećanju raznolikosti i dostupnosti informacija, jačanju podrške nastavi i istraživačkom radu te vidljivosti Sveučilišta i osnaživanju funkcionalnosti knjižnice kao organizacije (Sveučilišna knjižnica u Splitu n.d.). Osim što obavlja djelatnost središnje knjižnice Sveučilišta, 'Sveučilišna knjižnica u Splitu' obavlja i matičnu djelatnost u svim visokoškolskim i specijalnim knjižnicama s područja Dubrovačko-neretvanske, Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske te Zadarske županije (Sveučilišna knjižnica u Splitu 2020a). Neke od aktivnosti koje su se odvijale u okviru djelatnosti matične službe jesu izrada dokumenta 'Analiza knjižnica u sustavu matične djelatnosti Sveučilišne knjižnice u Splitu za 2019. godinu', prema podacima iz NSK, zatim, analiza znanstveno-nastavnog osoblja za potrebe Sveučilišta te ažuriranje podataka iz WoSCC i Scopus baza podataka. Ova knjižnica posebnu pažnju posvećuje razvoju znanja i vještina svojih djelatnika, stoga oni aktivno sudjeluju na stručnim i znanstvenim seminarima te objavljuju stručne i znanstvene radove (Sveučilišna knjižnica u Splitu 2020b). Takvo napredovanje se ogleda u kvaliteti pružanja usluga. Sveučilišna knjižnica u Splitu se smatra središnjim mjestom stvaranja znanja i pružanja pristupa informacijama, partnerom u znanstveno-istraživačkim i umjetničkim procesima te poticajnom sredinom za poučavanje i učenje. Jedna je od najvažnijih knjižnica u državi, koja svojim fondom, uslugama i službama doprinosi kvaliteti Sveučilišta. Doprinosi i kulturnoj baštini programima zaštite knjižnične građe od kojih je najpoznatiji projekt zaštite i digitalizacije splitskih baštinskih novina koje čine dio zaštićenog kulturnog dobra knjižnice. Knjižnica također radi na popularizaciji znanosti, izvođenju većeg broja studijskih programa na engleskom jeziku, podržavanju studiranja i uključivanju studenata u razne kulturne i

društvene aktivnosti. Gledajući na aktivnost u obradi knjiga, knjižnica je najaktivnija od svih sveučilišnih knjižnica što je vidljivo u broju obrađenih jedinica u skupnom katalogu CroList koji zajedno izgrađuje s ostalim sveučilišnim knjižnicama u Hrvatskoj (Sveučilišna knjižnica u Splitu 2020b).

4.5. Sveučilišna knjižnica Varaždin

Sveučilišna knjižnica u Varaždinu obavlja knjižničnu i informacijsko-dokumentacijsku djelatnost za sve programe koji se izvode na Sveučilištu Sjever koje djeluje na području grada Varaždina i Koprivnice. Te djelatnosti obuhvaćaju izgradnju i organizaciju knjižničnog fonda, obradu knjižnične građe, izradu kataloga, zaštitu građe, omogućavanje korištenja i posudbe građe, evidentiranje građe i korisnika. Knjižnica postojeći fond nadopunjava novom literaturom na zahtjev nastavnika u slučaju da se određena građa nalazi na popisu literature određenog programa (Sveučilište Sjever 2014). Sveučilišna knjižnica provodi nabavu za potrebe knjižnice i potrebe nastavnika za nastavu, znanstveni rad i projekte, stoga se svake godine utvrđuje usklađenost postojećeg knjižničnog fonda s popisima literature za kolegije koji se odvijaju na sveučilištu, zaprimaju se zahtjevi voditelja projekta i djelatnika za određenom građom te se praćenjem recentnog izdavaštva povezanog sa studijima Sveučilišta sastavlja plan nabave građe koja će služiti korisnicima kao općeuporabna građa (Sveučilište Sjever 2016).

4.6. Sveučilišna knjižnica u Zadru

'Sveučilišna knjižnica u Zadru' se dijeli na više ogranaka koji se nalaze u sklopu sveučilišta. Uz središnju knjižnicu ima šest ogranaka. Ogranak na novom kampusu, ogranak pri Odsjeku za slavistiku, knjižnicu Odjela za nastavničke studije u Gospiću, ogranak pri Odjelu za talijanistiku, ogranak pri Odjelu za francuske i frankofonske studije te iberoromansku knjižnicu. Središnja knjižnica se nalazi u zgradi sveučilišta gdje je korisnicima dostupna građa poput priručnika, rječnika, leksikona te periodike (Sveučilište u Zadru n.d.). Fond knjižnice sadrži građu i izvore potrebne za nastavni, znanstveni i stručni rad (Sveučilište u Zadru 2018). Knjižnica također osigurava pristup bazama podataka koje pokrivaju područja zanimanja na sveučilištu. Poslanje Sveučilišne knjižnice u Zadru je osiguravanje pristupa izvorima informacija koji su relevantni za zajednicu sveučilišta te pružanje knjižničnih usluga u svrhu istraživanja, nastave, učenja i potreba sveučilišne zajednice. Da bi se spomenuto poslanje uspješno ostvarilo postavljeni su ciljevi: knjižnica kao informacijsko središte

Sveučilišta, sakupljanje, čuvanje, stručno obrađivanje i osiguravanje pristupa fondu knjižnice i ostalim informacijskim izvorima, sudjelovanje u učenju i stvaranju znanja te čuvanje svih znanstvenih i stručnih radova nastalih pod autorstvom djelatnika Sveučilišta u Zadru i davanje istih na korištenje u svrhu doprinosa znanstvenom i kulturnom nasljeđu (Sveučilište u Zadru n.d.).

4.7. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

'Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu' je, osim kao središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, ujedno i središnja ustanova kulture, znanosti i obrazovanja, jako važna i kao središnja knjižnica Republike Hrvatske. Povijest djelovanja knjižnice se bilježi još od početka 16. st., ali nacionalnu važnost je počela stjecati tek pojavljivanjem odredbi o obveznom primjerku početkom 18. st. Njena zadaća obrazovne knjižnice se istaknula u 18. st. kad ju Kukuljević Antun naziva Nationalis Academica Bibliotheca. Kasnije, osnivanjem Sveučilišta Franje Josipa I., dobit će ime Sveučilišna knjižnica što je povećalo njenu važnost i ulogu u visokoškolskoj nastavi iako je već tada bila sastavni dio Sveučilišta. NSK kakvu danas poznajemo je izgrađena i otvorena 28. svibnja 1995. godine u sklopu proslave Dana državnosti Republike Hrvatske (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu 2011). Misija sveučilišne knjižnice je pružiti korisnicima knjižnične usluge visoke kvalitete, uzdignuti znanje i sposobnosti na nacionalnoj i međunarodnoj razini te prikupljati, obrađivati, čuvati i davati na korištenje građu koja je okupljena u fondu knjižnice (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu 2012). Vidljivo je da se kao nacionalna knjižnica bavi brojnim djelatnostima no osvrnuti ćemo se samo na one usko vezane uz djelovanje na sveučilišnoj i visokoškolskoj razini. Prva bitna djelatnost je razvojna i matična što znači da je NSK središnja matična knjižnica Republike Hrvatske. Zadaće koje obuhvaća matična djelatnost knjižnice su, „obavljanje stručnog nadzora i razvoj mreže knjižnica u Republici Hrvatskoj te promicanje stručnog rada u knjižnicama na načelima suvremene knjižnične teorije i prakse u svrhu što kvalitetnijeg obavljanja knjižnične djelatnosti u znanosti, obrazovanju, kulturi i društvu“ (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu 2012b). Matična služba za sveučilišne, visokoškolske i specijalne knjižnice se bavi sljedećim djelatnostima: koordiniranjem rada Stručnog vijeća sveučilišnih matičnih knjižnica te praćenjem i nadzorom rada istih, analizom stanja i vrednovanjem nacionalnog sveučilišnog knjižničnog sustava, izradom planova razvoja knjižnične djelatnosti na nacionalnoj razini, pružanjem stručno-savjetodavne pomoći sveučilišnim, visokoškolskim i znanstvenim knjižnicama, koordiniranjem izrade strateških

dokumenata za knjižnice u sustavu, sudjelovanjem u izvedbi programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja (Portal matične djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj, n.d.). Još jedna djelatnost knjižnice koja je vezana uz djelatnosti na sveučilišnoj razini je informacijska djelatnost. Pristup i korištenje uslugama knjižnice se stječe učlanjenjem. Veći dio fonda se nalazi u zatvorenom spremištu dok je samo dio fonda dostupan u čitaonicama sa slobodnim pristupom. Nudi se usluga međuknjižnične posudbe koja osigurava dostupnost građe i korisnicima izvan Zagreba, a postoji i mogućnost naručivanja građe iz drugih knjižnica u Republici Hrvatskoj i inozemstvu. Uz spomenuto, još se provodi i organizirana izobrazba korisnika koja grupama posjetitelja omogućava obilazak knjižnice vođen stručnim osobljem (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu 2012b).

5. Izgradnja zbirke u sveučilišnim knjižnicama

S društvenim promjenama koje su rezultat utjecaja novih medija u digitalno doba, javlja se i potreba za novim načinima izgradnje i nabave knjižničnih zbirki da bi se zadovoljile potrebe korisnika. Zbirke uključuju lokalne fizičke dokumente koji su vlasništvo knjižnica, građu drugih knjižnica koja je dostupna kroz skupne kataloge i međuknjižničnu posudbu te nematerijalne izvore koji su dostupni preko knjižnice (Gorman 2003). Izgradnja zbirki se razlikuje prema vrsti građe, a danas se zasniva na analognim i digitalnim dokumentima te daljinski dostupnim izvorima. Aktivnosti poput nabave građe, izgradnje zbirki i upravljanja njima jesu temelj knjižničkog poslovanja i polazište za ostale djelatnosti u visokoškolskim knjižnicama. Izvršavanje spomenutih djelatnosti unutar knjižničkog poslovanja vodi se propisanim standardima za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj, smjernicama za nabavu te primjerima dobre prakse ostalih knjižnica. Gašo, Mihaljević i Siber (2020, 135) navode definiciju upravljanja zbirkama prema Jenkinsu i Morleyu, koja glasi, „upravljanje zbirkama je sustavno upravljanje planiranjem, izgradnjom, financiranjem, vrednovanjem i uporabom knjižničnih zbirki tijekom dužeg perioda u svrhu ostvarivanja unaprijed određenih ciljeva ustanove.“ Kao što je rečeno, plan izgradnje zbirki je dio plana upravljanja zbirkama, ali se plan izgradnje ističe jer je važan za učinkovito upravljanje zbirkama iz razloga što ocrta njihovu svrhu i sadržaj (Gašo, Mihaljević i Siber 2020). Stoga je sustavno vrednovanje i redefiniranje odgovornosti za upravljanje zbirkama važno kako bi visokoškolski knjižničari, s obzirom na promjene nastale u digitalnom dobu, prilagodili politiku, knjižničnu organizacijsku strukturu i praksu upravljanja da bi zbirke i usluge ostale relevantne. Pri redefiniranju upravljanja zbirkama u digitalnom okruženju navode se sljedeće

preporuke: fokusiranje na održive izvore, istraživanje zadovoljstva korisnika postojećim zbirnama, dopunjavanje zbirke u skladu s promjenama studijskih programa te donošenje strategije o izboru najboljeg formata. Pri upravljanju zbirnama bitno je uspostaviti ravnotežu između suradnje i natjecanja između sveučilišnih knjižnica s tim da je pozornost na međuknjižničnoj posudbi i koordiniranoj nabavi te ostvarivanje partnerstva s izdavačima i dobavljačima (Horava 2010). U svrhu razvoja zbirke od velike važnosti je i vrednovanje postojećih zbirke u kojem sudjeluju i knjižničari i korisnici uz pomoć novih tehnologija. Pri tome je bitno da knjižničari usavršavaju svoje obrazovanje i stručnost u skladu s razvojem tih istih tehnologija. Pri stvaranju zbirke, knjižnice se vode obrazovnom, kulturnom, stručnom i informacijskom razinom korisničkih potreba. U sveučilišnim knjižnicama uz to jak utjecaj imaju i mišljenja kolega i nastavnika s kojima knjižnice surađuju (Gašo, Mihaljević i Siber 2020). Vrednovanje audiovizualne građe se zasniva na različitim kriterijima, potrebi i uporabi, kvaliteti sadržaja i tehničkim kvalitetama. Potrebno je odrediti tko su korisnici te građe, je li prepoznatljiva korisnicima, nabavlja li se u svrhu edukacije ili u svrhu zabave, je li njen sadržaj aktualan i relevantan te kojeg je formata, kako se izvodi i koja tehnologija je potrebna za korištenje (Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek 2009). Planiranje i aktivnosti za izradu zbirke vode ka relevantnim i dosljednim zbirnama, a uključuju istraživanje korisnika i njihovih korisničkih potreba, promišljenog stvaranja nabavne politike, selekcije knjižnične građe, evaluacije i pročišćavanja zbirke. Promjenama u sustavu visokog obrazovanja, sveučilišne knjižnice nisu više samo potpora programima na sveučilištima, već su i suradnici u stjecanju i stvaranju novih znanja. Knjižnične zbirke koje se grade na spomenut način osiguravaju kvalitetu akademskog obrazovanja studenata te ostvaruju uvjete za znanstveni i istraživački rad osoblja (Gašo, Mihaljević i Siber 2020). Kod upravljanja zbirnama u obzir treba uzeti nabavnu politiku koja sadrži konkretne upute o formalnim kriterijima nabave, sadržajima kakvima knjižnica popunjava zbirke i na koje načine to realizira. Gašo, Mihaljević i Siber (2020, 139) govoreći o nabavnoj politici sveučilišnih knjižnica navode, „Na razini sveučilišta potrebno je usklađivati koordiniranu nabavu stručne i znanstvene literature interdisciplinarnog i multidisciplinarnog sadržaja, temeljnih znanstvenih djela, stranih časopisa i referentnih publikacija.“ Nabava knjižnične građe u sveučilišnim knjižnicama je usmjerena na poslanje sveučilišta da bi se obuhvatila znanstvena i stručna područja, potrebe korisnika, namjene zbirke kao npr. zbirke ispitne i seminarske literature za studijske programe unutar ustanove te literatura za znanstvenoistraživački rad. Najčešći način nabave u sveučilišnim knjižnicama jest kupnja koja ovisi o financijskim mogućnostima ustanove, dok u nekim sveučilišnim knjižnicama nabava ovisi o obveznom primjerku. Uz to su učestali darovi

i razmjena publikacija između sveučilišta (Gašo, Mihaljević i Siber 2020). Sustavnom nabavnom politikom je omogućeno racionalno korištenje sredstava proračuna, a proces nabave novih knjižničnih sadržaja uključuje odluku o kupovini, izbor dobavljača i razne administrativne poslove (Lewis 2000). U svrhu lakšeg planiranja i izgradnje zbirke, knjižnice bi trebale imati pisane smjernice i selekciju u skladu s informacijskim potrebama korisnika. Smjernice kojima su utvrđeni kriteriji izgradnje knjižničnih zbirke osiguravaju nabavu raznovrsnih informacijskih izvora unutar zadanih mjerila za određena znanstvena ili stručna područja, također se korisnicima pruža uvid u to što mogu očekivati od zbirke. Na taj način se gradi povjerenje u odabir knjižnice od strane korisnika što štedi njegovo vrijeme te zadržava njegovu pažnju. U hrvatskim sveučilišnim knjižnicama problem je upravo nepostojanje primjerenih smjernica za upravljanje i izgradnju zbirke. Prema istraživanju kojeg su provele Gašo, Mihaljević i Siber (2020, 145) u fakultetskim knjižnicama koje čine knjižnični sustav Sveučilišta u Osijeku, smjernice za nabavu građe ima mali broj knjižnica te manje od pola ispitanih knjižnica izrađuje pisani plan nabave knjižnične građe. Velikom broju knjižnica je godišnji proračun za nabavu građe unaprijed određen, a glavni izvor sredstava za nabavu jest matična ustanova. Iako sve knjižnice najviše nabavljaju građu kupnjom, darom i vlastitim izdanjima, bitno je napomenuti da se posljednjih godina sve više građa nabavlja razmjenom što knjižnicama omogućava uštedu sredstava predodređenih za nabavu. U većini knjižnica u sastavu Sveučilišta u Osijeku odluku o nabavi donosi dekan na temelju prijedloga koji daje voditelj knjižnice i nastavno osoblje, jako mali broj knjižnica samostalno odlučuje o nabavi, dok u nekima voditelj nema nikakvu ulogu u nabavi. U fakultetskim knjižnicama spomenutom istraživanju se pokazuje da knjižnice posjeduju zbirku monografskih publikacija, referentnu zbirku, zbirku periodike, zbirku doktorskih radova i zbirku studentskih ocjenskih radova. Uz njih se u pojedinim knjižnicama još spominju Zbirka Europskog dokumentacijskog centra, Zbirka službenih publikacija, Zbirka snimaka studentskih ispita, Zbirka muzikalija te Zbirka AV i multimedijske građe (Gašo, Mihaljević i Siber 2020).

6. Film i knjižnice

Potreba za audiovizualnom građom u narodnim knjižnicama je istaknuta još 1972. godine u 'UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice', nakon čega je u sklopu IFLA-e osnovan 'Okrugli stol o audiovizualnoj građi'. 1996. godine Okrugli stol mijenja ime u 'Okrugli stol o audiovizualnoj i multimedijskoj građi' jer se sve više uvode nove usluge i formati zapisa u knjižnicama, kao na primjer CD ROM-ovi i online multimedija. Zbog

promjena izazvanih tehnološkom evolucijom, pokrenut je projekt izmjene 'Smjernica za audiovizualne i multimedijske usluge u narodnim knjižnicama'. Kako se s vremenom pokazalo da se daljnjim razvojem informacijskih i komunikacijskih tehnologija gube granice između narodnih, visokoškolskih, nacionalnih i specijalnih knjižnica u aspektu pristupa svim vrstama medija, projekt izmjene Smjernica je osim narodnih knjižnica obuhvatio i druge vrste knjižnica (Royan et al. 2005). Rezultat projekta su 'Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama'. Prema tim Smjernicama, audiovizualni mediji su kulturno nasljeđe društva i sadrže mnoštvo informacija koje treba očuvati za daljnje korištenje. Sve više informacija, onih koje se vežu uz obrazovanje i onih koje se vežu za slobodno vrijeme, se proizvodi u audiovizualnim formama. Uslugama koje knjižnice nude korisnicima odražava se raznolikost medija u društvu te bi pristup toj građi trebao biti otvoren i slobodan kao što je i pristup tiskanoj građi. Pristup multimediji i informacijama putem računala pridonosi porastu audiovizualne građe u knjižnicama tako da gotovo svaki korisnik knjižnice može biti potencijalni korisnik ove vrste građe jednako kao i tiskane, te ju se ne smije promatrati kao luksuz već kao nužnu sastavnicu knjižničnih usluga (Royan et al. 2005). Knjižnice trebaju osigurati sve vrste izvora informacija jer neki ljudi preferiraju jedne prije drugih, što znači da ne smiju zanemariti audiovizualnu građu, osobito film. U slučaju audiovizualne građe, jedno od mnoštva njenih pozitivnih obilježja jest da može vizualno prikazati priču, a ne ju samo ispričati, pogotovo u slučaju dokumentarnih filmova koji uz usmene opise događanja prikazuju događaje u realnom svijetu. Upravo zbog te činjenice neki korisnici preferiraju filmove jer predstavljaju alternativan način učenja (Brancolini 2002). Naravno, podrazumijeva se da opseg audiovizualne građe koja se nabavlja ovisi o potrebama korisnika te opsegu knjižničnih aktivnosti i zadaćama kao na primjer pružanje knjižničnih usluga školama u području formalnog obrazovanja. Da bi knjižničari mogli upravljati audiovizualnom građom, moraju biti svjesni njenih mogućnosti te moraju smatrati pružanje usluga vezanih uz tu građu i opreme za njeno korištenje, sastavnim dijelom knjižničnih usluga. U većim knjižnicama su potrebni knjižničari posebno educirani za pružanje usluga na odjelima s audiovizualnom građom. Ako to nije slučaj, osoblje koje nudi spomenute usluge bi svakako trebalo imati određena tehnička znanja te poznavati tržište i proizvode različitih medija. Knjižničari trebaju biti svjesni mogućnosti koje pružaju audiovizualni formati kao izvori građe te razmisliti o njihovom uključanju u svoje zbirke. Pri izgradnji zbirke treba uključiti različite izvore na različitim medijima i utvrditi prioritete i kriterije odabira za svaku vrstu izvora, ovisno o mediju na kojem se nalazi. Kod nabave audiovizualnih medija potrebno je stručno pravno znanje i poznavanje tržišta jer se ono

razlikuje od tržišta za tiskanu građu. Ova građa se često nabavlja kupnjom, pri čemu knjižnice sudjeluju u odabiru pouzdanih distributera. U pronalasku distributera, međusobna suradnja knjižnica igra veliku ulogu (Royan et al. 2005). Čest problem pri kupnji ove vrste građe je neraznolikost na tržištu jer nakladnici objavljuju samo najpopularnija tj. najprofitabilnija djela zbog straha i nepovjerenja u nedovoljno poznate autore. Shodno tome, knjižnice ne mogu izgraditi raznolike zbirke bez povećeg ulaganja u alternativne izvore (Duić 2017). Veće ulaganje je otežano zbog sredstava koja ostaju ograničena dok se potreba za raznolikom ponudom povećava što znači da se knjižničari moraju prilagoditi situaciji i nastaviti „žonglirati“ kako umiju (Gorman 2003). Također, posebnu pažnju treba posvetiti i brizi o audiovizualnoj građi koja je osjetljiva na razne utjecaje iz okoline. Zaštititi se može i digitalizacijom što zahtijeva poznavanje standarda i zadovoljavanje zahtjeva intelektualnog vlasništva. Korisnicima treba pružiti istu razinu usluga za audiovizualnu građu, kao i za tiskanu. U većini slučajeva audiovizualna građa zauzima manji dio knjižnice te se većinom miješa s knjigama zbog predmetnog uređenja cijelog fonda knjižnice. Za pružanje usluga vezanih uz ovu vrstu građe, trebala bi se osigurati audiovizualna oprema da korisnici mogu pregledati građu prije same posudbe (Royan et al. 2005). Prema istraživanju koje je Duić proveo u hrvatskim narodnim knjižnicama, u njima su izgrađene filmske zbirke, ali je upitna njihova raznolikost i bogatstvo zbog uvjeta tržišne ekonomije i fokusa na profitu (2017). U istraživanju se navodi da je jedan od čestih problema pri izgradnji zbirke okrupnjavanje nakladnika, odnosno nametanje cijena i monopoliziranje objavljivanjem. Zbog takve prevlasti velikih korporacija, slobodno umjetničko i kulturno izražavanje je otežano te se ometa pristup informacijama što posebno škodi knjižnicama koje teško pronalaze sredstva pri nabavi knjižnične građe od manjih nezavisnih nakladnika, ako uopće na tržištu ima ovih nakladnika. Razlog takvom poslovanju većih nakladnika jest što im je glavni cilj ostvarivanje većeg profita. Nadalje, financijska potpora nakladnicima od strane Ministarstva kulture za objavljivanje vrijednih filmova je daleko manja od potpore koja se pruža nakladnicima knjiga. Stoga je ponuda vrijednih filmova prepuštena tržištu što dovodi do prevlasti isključivo popularnih filmova usmjerenih na zabavu gledatelja, odnosno igranih filmova nastalih u okrilju holivudske kinematografije. Nažalost, usprkos činjenici da nakladničko okrupnjavanje može utjecati na raznolikost i izgradnju kvalitetnih knjižničnih zbirki, istraživanja na tu temu nisu zastupljena. U onim istraživanjima koja se jesu provela, ističe se da knjižnice nikako ne smiju biti pasivne pri nabavi, već moraju ambiciozno i samouvjereno pristupiti alternativnim izvorima. Da bi bile uspješnije u ostvarenju te ideje, mogu izraditi politiku koja ističe nužnost raznolikosti zbirki, promicati raznovrsnost informacijskih izvora, odrediti knjižničare koji će

imati fokus na manje i nezavisne nakladnike i pružati preporuke pri izgradnji zbirke te obrazovati zaposlenike o važnosti alternativnih izvora informacija za zbirke. Također je za uspješnu izgradnju zbirke u takvim uvjetima od velike važnosti neutralnost knjižnica, odnosno njihovi stavovi prema komercijalnim utjecajima i neraznolikosti ponude na tržištu. Izgradnjom raznolikih zbirke i obavljanjem drugih aktivnosti koje promiču raznolikost, knjižnice ostvaruju svoju misiju da budu neka vrsta društvenog ogledala. Na izgradnju filmskih zbirke, osim nakladnika, također utječe i ponuda filmova putem drugih neknjižničkih kanala tj. ako je van knjižnice ponuda neraznolika korisnici će pratiti takve filmove što znači da će i u knjižnici tražiti iste. Ta situacija utječe na izgradnju zbirke jer se knjižničari prema njoj mogu orijentirati i pri samoj izgradnji zbirke – prvenstveno nabavljati ono što je popularno (Duić 2017). Prema jednom od rijetkih istraživanja provedenih na tu temu u Hrvatskoj, komercijalna distribucija filmova za kina i videodistribucija se odvijala pod jakim utjecajem američkih kompanija zbog čega je distribucija nekomercijalnih djela značajno otežana. Pogotovo je rijetkost prikazivanje hrvatskog filma u kinima, a još kritičniji problem je slaba distribucija i prikazivanje manje komercijalnih filmova što se pripisuje nestanku mreže narodnih sveučilišta i slabljenju kulturnih centara. Istraživanje također navodi detalje o emitiranju filmova na HRT-u gdje se jasno vidi da se većinom, čak do 70%, prikazuju igrani filmovi iz SAD-a, dok se europski filmovi prikazuju u znatno manjem postotku, tek 20% do 25%. Prema tim rezultatima se daje zaključiti da je najkritičnije prikazivanje hrvatskih igranih filmova koji zauzimaju tek 2% ukupnog programa (Turković i Majcen 2001). Prema rezultatima navedenog istraživanja se vidi da utjecaj medijskih i distribucijskih kanala izvan knjižnice na raznolikost filmskih zbirke općenito nije pozitivan, pogotovo po pitanju hrvatskog filma. Prema već navedenom istraživanju Duića (2017), knjižničari ističu da je bitan problem u radu vezanom za zbirke nedovoljno kvalitetna ponuda filmova na domaćem tržištu i objavljivanje filmova manje kvalitete. Jedan od ispitanika naglašava da je iz tog razloga sve teže izabrati kvalitetan film kod svake nove nabave, kvaliteta je posebno opala prelaskom s VHS-videokaseta na DVD. Knjižničare u radu sa zbirkama ograničavaju i sami nakladnici koji često postavljaju stroge zahtjeve, na primjer, ograničavaju i zabranjuju projekcije filmova u knjižnici, zabranjuju kupovinu istih filmova u trgovinama, zabranjuju izradu kopije u slučaju oštećenja što je veliki nedostatak jer onemogućava knjižnicama trajno očuvanje nabavljenih djela. Kod nabave kvalitetnih filmova svi se knjižničari slažu da je najveći problem njihova nedostupnost na domaćem tržištu zbog čega se ponekad dobavljaju iz inozemstva što znači da nisu prevedeni na hrvatski. U jednoj od ispitanih knjižnica je izgrađena neposudbena zbirka antologijskih filmova koja se koristi za projekcije unutar

knjižnice, filmovi koji čine tu zbirku su nabavljeni zahvaljujući donacijama stalnih korisnika. Knjižnice najviše nabavljaju filmove od Continentala, Blitzta i Menarta i to u maloprodaji, za one knjižnice koje se nalaze u manjim gradovima, knjižničari po filmove odlaze u veće gradove. U nakladničkoj kući Menart, najzastupljeniji su popularni filmovi holivudskih studija poput Warner, Sony Pictures, Disney, Universal, Paramount i sl. Kao razlog takvom poslovanju se navodi nezainteresiranost publike za neholivudske filmove zbog čega bi nabava istih smanjila zaradu koja je u fokusu nakladnika. Osim od nakladnika, filmovi se nabavljaju i na Mjesecu hrvatske knjige i sajmu Interliber te je jedna od knjižnica istakla da je Šareni dućan jedan od kvalitetnijih trgovaca filmovima u Hrvatskoj. Nadalje se ističe da u tržišnoj ponudi nema dokumentarnih i eksperimentalnih filmova unatoč činjenici da se takve vrste filmova dosta snimaju u Hrvatskoj. Što se tiče kvalitete postojećih filmskih zbirki u hrvatskim knjižnicama, ispitanici su nezadovoljni. Iznimno su nezadovoljni kada su u pitanju antologijski domaći igrani filmovi i serije, od kojih neki nikad nisu niti objavljeni. Problem stvara i nabava inozemnih filmova koji nisu na engleskom jeziku, npr. na tržištu su slabo zastupljeni europski i azijski filmovi, dok s druge strane ponuda komercijalnih filmova nikad ne opada. Još jedan od razloga smanjenog objavljivanja filmova u Hrvatskoj je činjenica da sve više ljudi dolazi do filmova ilegalnim putem zbog čega nakladnici nemaju potrebu objavljivati ih na DVD-u. Jedna od ideja za smanjenje problema nedostupnosti filmova na hrvatskom tržištu je da se knjižnice financijski udruže i organiziraju na projektima objavljivanja bitnih djela na DVD-ima. Zahvaljujući napretku i dostupnosti digitalnih tehnologija ideja se može realizirati i s postojećim financijama. Postoji i mogućnost suradnje knjižnica s ustanovama bogatih filmskih arhiva, koji uključuju hrvatske filmove, kao što su HRT i Hrvatska kinoteka (Duić 2017).

7. Film u sveučilišnim knjižnicama

U svim tipovima knjižnica sve se više javlja potreba za audiovizualnom građom, pa tako i u sveučilišnim knjižnicama. Djelatnici u području odgoja i obrazovanja sve više pribjegavaju korištenju filmova za učenje radi moći pričanja priče te prenošenja ideja koju taj oblik u umjetnosti ima. Osim toga na filmskim studijima je film nužan za praćenje kurikuluma stoga ih profesori prikazuju u sklopu nastave ili od studenata zahtijevaju gledanje u sklopu nastavnih obveza (Rodgers 2018). Korištenje filmova za poučavanje je efektan način povezivanja stečenog znanja s iskustvima (Blasco 2015). Filmovi također imaju veliku ulogu na jezičnim studijima jer se istraživanjima uvidjelo da je tradicionalno učenje jezika

suhoparno i nestimulativno. Ne samo što uče jeziku, već mogu prikazati i život i kulturu zajednice koja priča pojedinim jezikom te mogu potaknuti interes i motivirati studente za daljnje učenje. Osim toga, na temelju sadržaja pogledanog filma nastaje rasprava kojom studenti osim poznavanja jezika stječu i komunikacijske vještine (Kabooha 2016). Uzimajući navedene činjenice u obzir jasno je da postoji potreba za filmovima na sveučilištima, što znači da je studentima potreban pristup istima. Time dolazimo do uloge sveučilišne knjižnice čija je svrha podržavanje studijskih programa koji se odvijaju u sklopu sveučilišnog sustava u kojem se nalaze, odnosno javlja se potreba za razvijanjem raznolikih filmskih zbirki. U IFLA-inim 'Smjernicama za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama' je istaknuto da se korisnicima audiovizualne i multimedijске građe treba pružiti jednaka razina usluge kao i korisnicima tiskane građe (Royan et al. 2005). Unatoč tome, rijetko se događa da primarna literatura koju profesori zahtijevaju nije dostupna u sveučilišnim knjižnicama, dok je u slučaju filmova to čest problem zbog čega studenti rješenje mogu pronalaziti u dobavljanju filmova ilegalnim putem npr. piratstvom. Studenti su istaknuli da pristup filmovima prvenstveno žele imati u sveučilišnoj knjižnici te su predložili jačanje aktivnosti na razvijanju zbirki te veće ulaganje u njih (Rodgers 2018). Nažalost, filmske zbirke i usluge vezane za filmove u sveučilišnim knjižnicama su još uvijek nekonzistentne i u veličini i u kvaliteti te im se ne pridaje jednaka pažnja kao tiskanoj građi. Iz različitih razloga filmske zbirke se uvijek promatralo kao da su izvan opsega odgovornosti sveučilišnih knjižnica, čak i financijska sredstva namijenjena za nabavu filmova ostaju niska (Brancolini 2002). Da bi izgradnja i razvoj filmske zbirke bio moguć, Brancolini (2002) ističe da knjižnice trebaju odrediti razvojnu politiku zbirki. Ova politika omogućava knjižničarima koji se bave filmskom zbirkom efektivnu komunikaciju s drugim knjižničarima i fakultetskim osobljem. Nadalje, ta politika bi trebala jasno odrediti cilj i svrhu filmske zbirke, čime bi se naglasila njihova namjena – ili su one samo za podržavanje programa na sveučilištu ili su (i) za istraživačke potrebe. Osim toga, u planu razvojne politike zbirke treba istaknuti kakve filmove će zbirka sadržavati, na kojem jeziku, iz kojeg vremenskog razdoblja, iz koje zemlje i u kojem formatu. Pri odabiru formata, knjižničari nailaze na problem reproduciranja filmske građe. Iako se tehnologija razvija, ponekad postoje prepreke prikazivanja filmova uz pomoć novih tehnologija zbog nedostatka filmova u formatima prikladnim tim tehnologijama. Stoga se moraju čuvati i stariji formati filmskih zapisa i oprema za njihovo prikazivanje (Brancolini 2002). Također, Dykyj (2002) naglašava da se kod zamjene filmova na VHS videokazetama s filmovima na DVD diskovima ne smije odbaciti VHS videokazete jer uvijek postoji mogućnost da se DVD verzija filma razlikuje po nečemu od verzije na videokazeti tj.

originalne verzije filma. Ne može se sa sigurnošću reći koji je pravi način upravljanja filmskim zbirkama, ali dokle god se vodi briga o zbirkama i dokle god su informacije o njima dostupne te im je omogućen pristup, može se reći da se obavlja dobar posao. Sveučilišne knjižnice imaju tendenciju graditi filmske zbirke na temelju komercijalnih i popularnih materijala umjesto na manje popularnim, jedinstvenim materijalima koji bi se mogli iskoristiti za poučavanje i istraživanje. Zbirke ne bi trebale biti kompletno sačinjene od klasika, ali bi se svakako trebale potruditi skupiti materijale koji nisu dostupni u zbirkama narodnih knjižnica ili na drugim mjestima (Dykyj 2002). Tako Crawford (2002, 9) govoreći o filmskim zbirkama navodi, „Dobre knjižnične zbirke se trebaju uzdići iznad velikih hitova te uključivati više specijalizirana djela.“ U skladu s tom mišlju, filmska zbirka sveučilišne knjižnice ne može samo sadržavati filmove s top ljestvica ili dobitnike Oscara, već trebaju biti globalno orijentirane, sadržajno bogatije i inkluzivnije od filmskih zbirki u drugim tipovima knjižnica. S obzirom da filmske zbirke reflektiraju različite dijelove kultura, trebale bi ispravno obavljati tu ulogu. Na primjer, nužno je da sačuvaju i starija, danas možda manje popularna djela, ali i dalje bitna za proučavanje jer odražavaju kulturu određenog vremenskog razdoblja. Osiguravanje takvog pristupa je posebno bitno za studente filmskih studija kojima na raspolaganju trebaju biti različiti materijali u svrhu obrazovanja. Kada se filmovi koriste za poučavanje, profesorima je daleko bitnija kvaliteta sadržaja nego njegova popularnost ili suvremenost. Problem s kojim se susreću sveučilišne knjižnice pri nabavi filmova je isti kao i kod ostalih vrsta knjižnica, ograničenost ponude filmova na tržištu, tj. neraznovrsna ponuda filmova od strane nakladnika. Činjenica je da veliki broj filmova prošlog stoljeća više ne postoji ili postoji u zastarjelom formatu (Dykyj 2002). Dakle, i hrvatski knjižničari se pri izgradnji zbirki susreću s problemom nedovoljno kvalitetne ponude filmova na tržištu i s problemom objavljivanja filmova manje kvalitete od strane nakladnika zbog čega im je izbor ograničen (Duić 2017).

8. Istraživanje o dostupnosti hrvatskog dugometražnog igranog filma u sveučilišnim knjižnicama

8.1. Metodologija

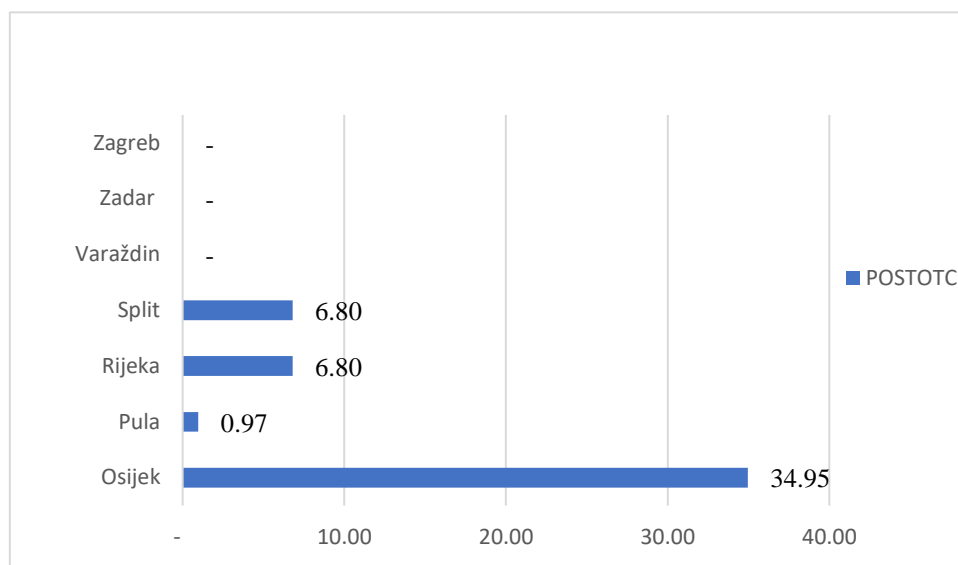
U radu se istražuje dostupnost hrvatskih dugometražnih igranih filmova u fondu hrvatskih sveučilišnih knjižnica. Knjižnice čije se filmske zbirke istražuju jesu sveučilišna knjižnica u Osijeku, Puli, Rijeci, Splitu, Varaždinu, Zadru i Zagrebu. U istraživanju se koriste

103 redatelja hrvatskih filmova određena prema knjizi Ive Škrabala, '101 godina filma u Hrvatskoj', u kojoj su navedeni svi značajniji redatelji hrvatske kinematografije. Metodom pretraživanja knjižničnih kataloga prema imenima redatelja hrvatskih dugometražnih igranih filmova je istraženo u kojoj mjeri su dostupni ti filmovi u zbirkama navedenih sveučilišnih knjižnica. U obzir se uzimaju svi dostupni filmovi određenih redatelja koji se nalaze u knjižnicama, neovisno o vremenu nastanka ili produkcijskoj kući. Filmovi za koje se utvrdi da su dostupni u pojedinim knjižnicama, potom će se kategorizirati prema redatelju filma, periodu nastanka i filmskom studiju koji je napravio film, kako bi se stekli detaljniji uvidi o ovim aspektima dostupnih filmova.

8.2. Rezultati

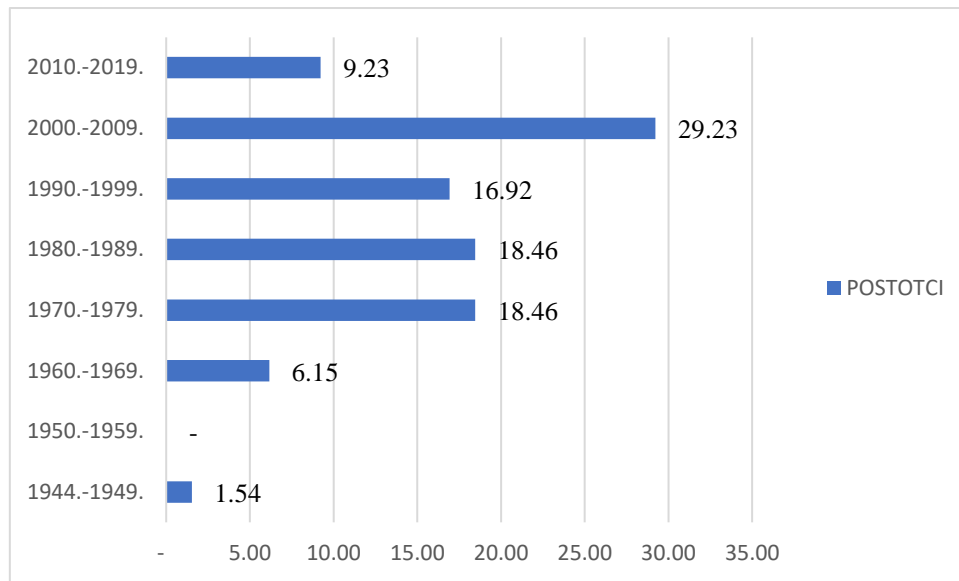
Istraživanje pokazuje da su hrvatski dugometražni igrani filmovi slabo dostupni u sveučilišnim knjižnicama. Knjižnice koje ih posjeduju u svojim zbirkama, posjeduju većinom naslove koji su korisnicima dostupni i izvan knjižnice. Dok s druge strane, 3 od 7 knjižnica, čiji su katalogi pretraženi, ne posjeduju niti jedan hrvatski dugometražni igrani film. Rezultati dobiveni istraživanjem odnosno dostupnost filmova u knjižnicama, će se prikazati kroz zastupljenost filmova u knjižnicama s obzirom na njihove redatelje, s obzirom na vrijeme nastanka tih filmova te s obzirom na filmske studije u kojima su nastali filmovi dostupni u istraženim sveučilišnim knjižnicama.

Redatelji čiji su filmovi zastupljeni u zbirkama istraženih sveučilišnih knjižnica su većinom redatelji čiji su filmovi među poznatijima u hrvatskoj kinematografiji. U svrhu istraživanja istražena je dostupnost filmova 103 redatelja. Rezultati istraživanja ukazuju na to da je u knjižnicama dostupno vrlo malo filmova ovih redatelja, izuzev u 'Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek', a razlog za to može biti da njen fond obuhvaća građu gradske i sveučilišne namjene. Tako se u 'Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek' pojavljuju filmovi 36 redatelja tj. filmovi 34,95% redatelja od njihovog ukupnog broja. U 'Sveučilišnoj knjižnici Rijeka' i 'Sveučilišnoj knjižnici u Splitu' se pojavljuju isti filmski naslovi što znači da svaka obuhvaća filmove sedam (6,8%) istih redatelja od ukupnog broja, dok se u 'Sveučilišnoj knjižnici u Puli' pojavljuju filmovi samo jednog redatelja. 'Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu', 'Sveučilišna knjižnica Varaždin' te 'Sveučilišna knjižnica u Zadru' ne sadrže filmove niti jednog redatelja od 103 pretražena.

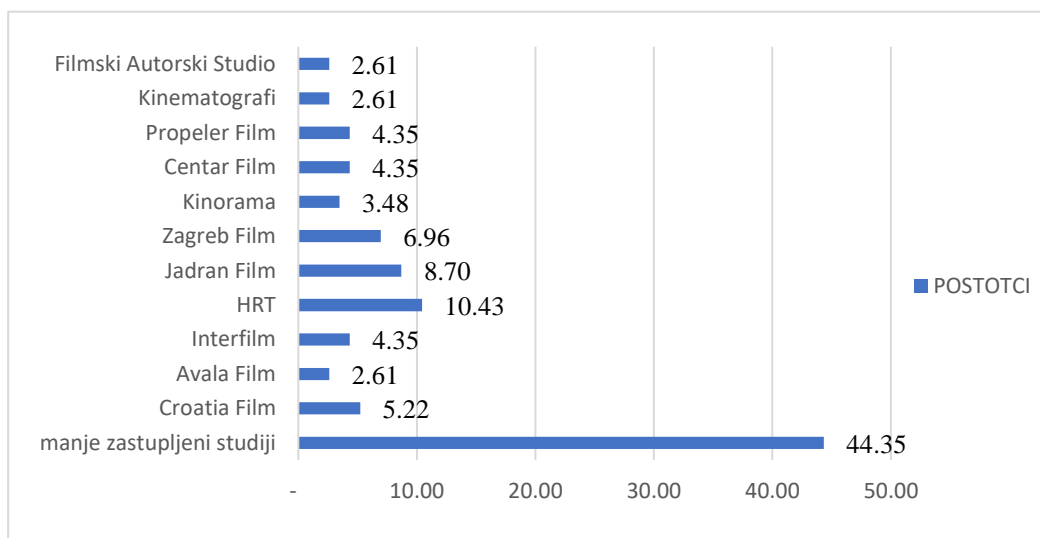
Grafikon 1. Postotni udjel redatelja čiji su igrani filmovi dostupni u knjižnicama

Vremensko razdoblje iz kojeg potječu filmovi zastupljeni u knjižnicama se kreće u rasponu od prvog hrvatskog dugometražnog igranog filma iz 1944. do filma iz 2013. godine. Prema godini nastanka, najzastupljeniji su filmovi nastali u razdoblju od 2000. do 2009. godine, njih 19 (29,23%) od 65 dostupnih filmova. Na rezultate utječe vremensko razdoblje filmova dostupnih u 'Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek' u kojoj je dostupan najveći broj filmova. Zasebno gledajući filmove koji su dostupni u ostalim knjižnicama najzastupljeniji su oni nastali u razdoblju od 1980. do 1989. godine. Ostale godine su podjednako zastupljene, a filmovi iz 70ih i 80ih zauzimaju isti postotak (18,46%). 1950. do 1959. je jedino vremensko razdoblje iz kojeg nije dostupan niti jedan film.

Grafikon 2. Postotni udjel igranih filmova koji su dostupni u knjižnicama, s obzirom na njihov period nastanka

Filmski studiji u okrilju kojih su napravljeni filmovi su raznoliki pogotovo u slučajevima suradnje hrvatskih redatelja sa stranim zemljama. Broj filmskih studija je veći od broja filmova jer je većina filmova nastala suradnjom više studija. Najzastupljeniji filmski studio je HRT u čijoj je produkciji nastalo 12 filmova (10,43%), a za njim slijede Jadran Film (8,70%) i Zagreb Film (6,96%).

Grafikon 3. Postotni udjel igranih filmova koji su dostupni u knjižnicama, s obzirom na filmski studio njihove proizvodnje

Filmovi nastali u produkciji HRT-a većinom potječu iz razdoblja od 2000. do 2009. iz kojeg su ujedno i najbrojniji dostupni filmovi. Ostali studiji su podjednako prisutni kao proizvođači filmova dostupnih u knjižnicama.

9. Rasprava

Istraživanjem se uvidjelo da su hrvatski dugometražni igrani filmovi slabo dostupni u sveučilišnim knjižnicama. Od 103 pretražena redatelja pojavljuju se filmovi samo njih 36, s tim da je njihova pojavnost znatno manja ne uzimajući u obzir 'Gradsku i sveučilišnu knjižnicu Osijek', koja ima fond gradske i sveučilišne namjene. S obzirom na vrijeme nastanka, prevladavaju filmovi nastali u razdoblju od 2000. do 2009. godine te su dovoljno dobro zastupljeni i filmovi od 1970. do 2000. Primjetan je nedostatak filmova od 1944. do 1970. godine, s tim da filmova iz 1950-ih uopće nema. Što se tiče studija u kojima su nastajali dostupni filmovi, najzastupljeniji je HRT koji je producirao 12 filmova od kojih je 9 nastalo u razdoblju od 2000. do 2009. godine.

Iz ovih rezultata se vidi očiti nedostatak filmskih naslova snimljenih od strane redatelja čija imena su bitna za hrvatsku kinematografiju. Razlog tome mogu biti nakladnici koji zbog financijskih interesa objavljuju samo najtraženije hrvatske filmove, što pri nabavi knjižnicama ograničava izbor. Gledajući nezastupljeno vremensko razdoblje moguće je da je jedan od problema pri nabavi što neki stariji filmovi nisu niti objavljeni, a ako i jesu nema ih u ponudi na tržištu. Također, najdostupniji su filmovi iz 2000-ih od kojih je veliki broj nastao u produkciji HRT-a što bi moglo značiti da su filmovi producirani od strane HRT-a zastupljeniji na hrvatskom tržištu od ostalih.

Danas se u području obrazovanja javlja sve veća potreba za filmovima, kako zbog njihove moći prenošenja ideja tako i zbog mogućnosti poučavanja njima. Primjerice, film je na filmskim studijima nužan za praćenje nastave dok se na jezičnim studijima ne koristi samo u svrhu učenja jezika već i za prikazivanje kulture zajednice koja priča pojedinim jezikom. Unatoč tome, istraživanjem je utvrđeno da je u većini knjižnica dostupan mali broj filmova dok ih u nekima uopće nema. Također, na sveučilištima u sklopu kojih djeluju knjižnice koje nemaju nijedan film istraženih redatelja, 'Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu', 'Sveučilišna knjižnica u Zadru' te 'Sveučilišna knjižnica Varaždin', odvijaju se studijski programi kojima bi ovi filmovi zasigurno bili od koristi. Neki od tih studija su studij filmske i TV režije, studij multimedije, oblikovanja i primjene, studij medijskog dizajna, studij kroatistike, studij etnologije i kulturne antropologije, studij povijesti umjetnosti, itd. Budući da filmovi pridonose kvaliteti izvođenja pojedinih studijskih programa, nužno je unaprijediti filmske zbirke u sveučilišnim knjižnicama, između ostalog povećati ponudu hrvatskih filmova. Kako bi se unaprijedile filmske zbirke, važna je suradnja fakultetsko-nastavničkog osoblja, knjižničara i korisnika. Suradnja bi trebala uključiti rad na smjernicama za planiranje

i izgradnju zbirke te istražiti interes i potrebe korisnika. Također, prilikom izgradnje zbirke treba uzeti u obzir zahtjeve studijskih programa na sveučilištima.

U sveučilišnoj knjižnici koja je ujedno i gradska, u ovom slučaju 'Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek', dostupan je najveći broj filmova vjerojatno zato što je ova knjižnica namijenjena svim stanovnicima Osijeka, a ne prvenstveno studentima i profesorima. Zanimljiva je činjenica da 'Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu' kao središnja matična ustanova u knjižničnom sustavu i jedna od najbitnijih i najvećih hrvatskih knjižnica, ne posjeduje hrvatske dugometražne igrane filmove u svom fondu. Ona bi svakako trebala posjedovati ove filmove u svrhu podrške nastavi i istraživanjima, kao i u svrhu očuvanja ukupne hrvatske kulturne baštine.

10. Zaključak

Premda na sveučilišnim programima postoji potreba za filmovima općenito, a uloga sveučilišnih knjižnica jest podržavanje tih programa svojim uslugama, hrvatski dugometražni igrani filmovi su potpuno ili uglavnom nedostupni u hrvatskim sveučilišnim knjižnicama. Istraživanja u svijetu pokazuju da prema programima koji se izvode na sveučilištima postoji potreba za opsežnim filmskim zbirkama. I činjenica da su u zbirkama dijela istraženih sveučilišnih knjižnica dostupni određeni filmski naslovi potvrđuje da postoji potreba za njima. Iako nema prethodnih istraživanja dostupnosti filmova u sveučilišnim knjižnicama, u onima koja su se bavila hrvatskim filmom u narodnim knjižnicama se uvidjela slaba zastupljenost hrvatskog dugometražnog filma. Mogući razlog nedostupnosti filmova u knjižnicama je što neke sveučilišne knjižnice još uvijek nemaju smjernice za nabavu građe kojima se utvrđuju kriteriji izgradnje zbirke te koje su potrebne za kvalitetno planiranje i izradu zbirke. Osim spomenutog problema nepostojanja smjernica za nabavu građe u sveučilišnim knjižnicama, na dostupnost hrvatskog dugometražnog igranog filma utječe nepostojanje istog na hrvatskom tržištu, ali i nepronalaženje alternativnih načina nabave. S obzirom da su rezultati pokazali da su dostupniji noviji filmovi te filmovi poznatijih filmskih studija može se pretpostaviti da se nabavljaju oni hrvatski filmovi do kojih je najlakše doći na hrvatskom tržištu. U svrhu izgradnje kvalitetnijih filmskih zbirki u hrvatskim sveučilišnim knjižnicama u budućnosti, knjižnice bi trebale istražiti interes i potrebe korisnika, te tako doznati postoji li potreba za hrvatskim igranim filmom, i ako postoji u kolikoj mjeri. Shodno tome trebaju raditi na smjernicama za planiranje i izgradnju zbirke te pronalasku alternativnih načina nabave manje dostupnih filmova.

Popis literature

1. Aparac-Jelušić, Tatjana, Edita Bačić, Sofija Bogoje, Marina Mihalić, Jelka Petrak, Jadranka Petričević i Senka Tomljanović. 2008. „Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj.“
2. Blasco, Pablo Gonzalez. 2015. „Education through Movies: Improving teaching skills and fostering reflection among students and teachers.“ *Journal for learning through the arts*, 11(1). <https://doi.org/10.21977/D911122357>
3. Brancolini, Kristine R. 2002. „Video collections in academic libraries.“ U *Video collection development in multi-type libraries: A handbook*, uredio Gary Handman, 47-75. London: Greenwood Press.
4. Crawford, Walt. 2002. „Watch this, it's good for you: Thoughts on video and libraries.“ U *Video collection development in multi-type libraries: A handbook*, uredio Gary Handman, 3-11. London: Greenwood Press.
5. Duić, Mirko. 2017. „Izgradnja raznolikih filmskih zbirki u narodnim knjižnicama.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, br. 2-3, str. 111-135. <https://hrcak.srce.hr/195870>
6. Dykyj, Oksana. 2002. „Cinema collections: Academic libraries.“ U *Video collection development in multi-type libraries: A handbook*, uredio Gary Handman, 199-223. London: Greenwood Press
7. Filipović, Ivana Morić. 2012. „Vrednovanje utjecaja sveučilišnih knjižnica na akademski uspjeh studenata.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, br.1, str. 65-82. <https://hrcak.srce.hr/93685>
8. Gašo, Gordana, Jasminka Mihaljević i Ljiljana Siber. 2020. „Nabavna politika i izgradnja knjižničnih zbirki u visokoškolskim knjižnicama sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 63, br. 1-2, str. 131-159. <https://hrcak.srce.hr/252867>
9. Gayton, Jeffrey T. 2008. „Academic libraries: ‘social’ or ‘communal’? The nature and future of academic libraries.“ *The journal of academic librarianship* 34, br. 1, str. 60-66.
10. Gorman, Michael. 2003. „Collection development in interesting times: a summary.“ *Library collections, acquisitions and technical services* 27, 459-462 str.
11. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. 2009. „Kriteriji i metode vrednovanja AV građe i multimedije u narodnim knjižnicama: Pregled.“ Pristupljeno: 8. kolovoz 2021. <https://www.gskos.unios.hr/index.php/sluzba-nabave/>
12. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. 2019. „Program knjižnične djelatnosti Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek za 2020.god.“ 7. kolovoz 2021. <https://www.gskos.unios.hr/index.php/sluzbeni-dokumenti/>
13. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. 2020. „2019. Godišnje izvješće.“ Pristupljeno: 7. kolovoz 2021. <https://www.gskos.unios.hr/index.php/sluzbeni-dokumenti/>
14. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. n.d. „Razvojna matična služba.“ Pristupljeno: 2. kolovoz 2021. <https://www.gskos.unios.hr/index.php/razvojna-maticna-sluzba/>
15. Horava, Tony. 2010. „Challenges and possibilities for collection management in a digital age.“ *LRTS* 54, br. 3, 142-152 str. <https://doi.org/10.5860/lrts.54n3.142>

16. Kabooha, Raniah Hassen. 2016. „Using Movies in EFL Classrooms: A Study Conducted at the English Language Institute (ELI), King Abdul-Aziz University.“ English language teaching 9, br. 3, str. 248-257. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1095569.pdf>
17. Katalenec, Dragutin. 1997. “Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek: povijest, sadašnjost i budućnost.” Knjižničarstvo: glasnik Društva bibliotekara Slavonije i Baranje 1, str. 85-99. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:206:385519>
18. Kosić, Sanja i Sanja Heberling Dragičević. 2017. “Izrada smjernica za izgradnju fonda u hibridnim knjižnicama – iskustva Sveučilišne knjižnice Rijeka.” Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, br. 4, str. 161-189. <https://hrcak.srce.hr/195925>
19. Lewis, Janice S. 2000. “An Assessment of Publisher Quality by Political Science Librarians.” Collage and research libraries 61, br. 4, str. 313-323. <https://doi.org/10.5860/crl.61.4.313>
20. Majstorović, Zagorka, Veronika Čelić-Tica i Jelica Leščić. 2013. „Strategijski plan razvoja knjižnica: s posebnim osvrtom na zadaće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.“ Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, br. 1/2, str. 35-70. <https://hrcak.srce.hr/115095>
21. Moslavac, Aleksandra. 2017. “U traganju za kvalitetom visokoškolske knjižnice – primjer Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.” Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, br.4, str. 95-124. <https://hrcak.srce.hr/195922>
22. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. 2011. “Povijesni pregled.” Pristupljeno: 1. kolovoz 2021. <https://www.nsk.hr/povijesni-pregled/>
23. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. 2012a. “Misija i vizija.” Pristupljeno: 1. kolovoz 2021. <https://www.nsk.hr/misija-vizija/>
24. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. 2012b. “Temeljne djelatnosti.” Pristupljeno: 1. kolovoz 2021. <https://www.nsk.hr/temeljne-djelatnosti/#1>
25. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. n.d. “Temeljne djelatnosti.” Pristupljeno: 4. kolovoz 2021. <https://www.nsk.hr/temeljne-djelatnosti/>
26. Narodne novine. 2021. “Pravilnik o matičnoj djelatnosti i sustavu matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj.” NN 81/2021-1506. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_81_1506.html
27. Okon, Henry Ithowo. 2005. “Effective communication and smooth administration of academic libraries in the 21st century: a new paradigm in Nigeria.” Library philosophy and practice 8, br. 1.
28. Portal matične djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. n.d. “Sveučilišne, visokoškolske, znanstvene i specijalne knjižnice.” Pristupljeno: 2. kolovoz 2021. <http://maticna.nsk.hr/o-nama/kontakti/sveucilisne-visokoskolske-specijalne-i-znanstvene-knjiznice-2/>
29. Rodgers, Wendy. 2018. “Buy, borrow, or steal? Film access for film studies students.” College & Research Libraries 79, br. 4. <https://doi.org/10.5860/crl.79.4.568>
30. Royan, Bruce, Monika Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijску građu. 2005. “Smjernice za audiovizualnu i multimedijскую građu u knjižnicama i drugim ustanovama.” Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. <https://archive.ifla.org/VII/s35/pubs/avm-guidelines04-hr.pdf>

31. Sveučilišna knjižnica Rijeka. n.d. Pristupljeno: 4. kolovoz 2021. <https://svkri.uniri.hr/hr/knjižnični-sustav/za-knjižničare.html>
32. Sveučilišna knjižnica u Puli. 2015. "Pravilnik o radu Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli." Pristupljeno: 3. kolovoz 2021. https://skpu.unipu.hr/o_nama/dokumenti
33. Sveučilišna knjižnica u Puli. n.d. "Izješće o radu Sveučilišne knjižnice u akademskoj godini 2018./2019." Pristupljeno: 3. kolovoz 2021. https://skpu.unipu.hr/o_nama/izvjesca
34. Sveučilišna knjižnica u Puli. n.d. "Strategija razvoja Sveučilišne knjižnice u Puli 2018.-2020." Pristupljeno: 3. kolovoz 2021. https://skpu.unipu.hr/o_nama/dokumenti
35. Sveučilišna knjižnica u Puli. n.d. "Sveučilišna knjižnica." Pristupljeno: 3. kolovoz 2021. https://skpu.unipu.hr/o_nama/sveucilisna-knjiznica
36. Sveučilišna knjižnica u Splitu. 2020a. "Statut Sveučilišne knjižnice u Splitu." Pristupljeno: 1. kolovoz 2021. <https://www.svkst.unist.hr/index.php/o-knjiznici/sluzbeni-dokumenti/#a>
37. Sveučilišna knjižnica u Splitu. 2020b. "Izještaj o radu Sveučilišne knjižnice u Splitu." Pristupljeno: 1. kolovoz 2021. <https://www.svkst.unist.hr/index.php/o-knjiznici/sluzbeni-dokumenti/#a>
38. Sveučilišna knjižnica u Splitu. n.d. "Misija, vizija i strategija." Pristupljeno: 1. kolovoz 2021. <https://www.svkst.unist.hr/index.php/o-knjiznici/misija-vizija-i-strategija/#a>
39. Sveučilišna knjižnica u Splitu. n.d. "Povijest knjižnice." Pristupljeno: 1. kolovoz 2021. <https://www.svkst.unist.hr/index.php/o-knjiznici/povijest-knjiznice/>
40. Sveučilište Sjever. 2014. "Pravilnik o radu sveučilišne knjižnice." Pristupljeno: 6. kolovoz 2021. <https://www.unin.hr/sveucilisna-knjiznica/o-knjiznici/>
41. Sveučilište Sjever. 2016. "Procedura nabave knjižnične građe na Sveučilištu Sjever." Pristupljeno: 6. kolovoz 2021. <https://www.unin.hr/sveucilisna-knjiznica/o-knjiznici/>
42. Sveučilište u Zadru. 2018. "Pravilnik o radu sveučilišne knjižnice Sveučilišta u Zadru." Pristupljeno: 5. kolovoz 2021. <https://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/o-knjiznici-kontakt/dokumenti>
43. Sveučilište u Zadru. n.d. "Ogranci." Pristupljeno: 5. kolovoz 2021. <https://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/o-knjiznici-kontakt/ogranci>
44. Sveučilište u Zadru. n.d. "Poslanje." Pristupljeno: 5. kolovoz 2021. <https://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/o-knjiznici-kontakt/poslanje>
45. Turković, Hrvoje i Vjekoslava Majcen. 2001. „Kinematografija u Hrvatskoj – Izještaj o stanju.“ Hrvatski filmski ljetopis 27-28, 53-95 str. <http://www.hfs.hr/doc/ljetopis/hfl27-28-web.pdf>

Availability of Croatian feature film in university libraries

Summary

University libraries are institutions that act as part of particular university, institutions that support higher education and scientific research that take place there. Access to collections is one of the basic services that university libraries offer. In this paper the focus is on film collections. This paper will introduce university libraries system in Croatia, activities of building film collections in university libraries, as well as other types of libraries, and purchasing policies of individual university libraries will be presented. The aim of this paper is to check availability of Croatian feature film in collections of seven Croatian university libraries: Public and university library Osijek, University library in Pula, University library Rijeka, University library in Split, University library Varaždin, University library Zadar and National and university library Zagreb. The research is needed because there are not many papers about film collections in Croatian university libraries, and with research results from this paper we will gain better insight into the extensiveness of movie collections in Croatian university libraries. In the research part of a paper, will be presented results of library catalogue searching conducted by using names of the most significant Croatian film directors as 'search terms'. These directors were determined by looking into the Ivo Škrabalo's book „101 years of the Croatian film“. The results showed that university library collections contain small number of Croatian feature film, which shows that film collections in university libraries are not extensive. These results have given us an insight about availability of Croatian feature film in libraries, which can be helpful for further development of libraries.

Keywords: university libraries, film collections, availability of Croatian feature film, movies

Prilozi

Prilog 1: Imena 103 redatelja prema kojima su pretraživani katalogi

Ahmed Adi Imamović, Ante Babaja, Ante Peterlić, Antun Vrdoljak, Berislav Makarović, Bogdan Žižić, Bore Lee, Božidar Knežević, Branko Bauer, Branko Belan, Branko Ištvančić, Branko Ivanda, Branko Majer, Branko Schmidt, Branko Gamulin, Dalibor Čičin Šain, Dalibor Matanić, Damir Čučić, Damir Terešak, Daniel Marušić, Davor Žmegač, Davor Žmegač, Dejan Šorak, Dražen Žarković, Dušan Vukotić, Eduard Galić, Emir Kusturica, Fadil Hadžić, Fedor Hanžeković, Fedor Škubonja, Filip Šovagović, France Štiglic, Goran Dević, Goran Paskaljević, Goran Rušinović, Hrvoje Hribar, Ivan Hetrich, Ivan Martinac, Ivan Salaj, Ivona Juka, Jakov Sedlar, Jane Kavčić, Joakim Marušić, Jože Babič, Krešo Golik, Kristijan Milić, Krsto Papić, Lordan Zafranović, Lukas Nola, Ljiljana Jojić, Ljubiša Ristić, Marijan Arhanić, Marijan Vajda, Mario Fanelli, Mate Relja, Matija Kluković, Milivoj Puhlovski, Mirko Bašić, Miroslav Međimorec, Miroslav Mikuljan, Mladen Juran, Nenad Puhovski, Neven Hitrec, Nikola Babić, Nikola Tanhofer, Obrad Bučo Gluščević, Ognjen Svilčić, Oja Kodar, Oktavijan Miletić, Petar Krelja, Radivoje Gvozdanović, Rajko Grlić, Silvije Mirošničenko, Slavko Goldstein, Slobodan Praljak, Snježana Tribuson, Srđan Dragojević, Srećko Jurdana, Srećko Weygand, Svetomir Janić, Šime Šimatović, Tomislav Mršić, Tomislav Radić, Vanča Kljaković, Vanja Bjenjaš, Vatroslav Mimica, Veljko Bulajić, Vicko Ruić, Vinko Brešan, Vjekoslav Afrić, Vladan Slijepčević, Vladimir Fulgosi, Vladimir Pogačić, Vladimir Tadej, Vlado Zrnić, Vojdrag Berčić, Zoran Tadić, Zrinko Ogresta, Zvonimir Berković, Zvonimir Ilijić, Zvonimir Jurić, Zvonimir Majcug, Žika Mitrović, Živorad Tomić

Prilog 2: Filmovi dostupni u knjižnicama

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek:

1. „Lisinski“. Redatelj: Oktavijan Miletić. 1944.
2. „Lito vilovito“ Redatelj: Obrad Bučo Gluščević. 1964.
3. „Breza“. Redatelj: Ante Babaja. 1967.
4. „Bitka na Neretvi“. Redatelj: Veljko Bulajić. 1969.
5. „Slučajni život“. Redatelj: Ante Peterlić. 1969.
6. „Družba Pere Kvržice“. Redatelj: Vladimir Tadej. 1970.
7. „Tko pjeva zlo ne misli“. Redatelj: Krešo Golik. 1970.
8. „U gori raste zelen bor“. Redatelj: Antun Vrdoljak. 1971.
9. „Lov na jelene“. Redatelj: Fadil Hadžić. 1972.
10. „Živa istina“. Redatelj: Tomislav Radić. 1972.
11. „Seljačka buna 1573/Anno Domini 1573“. Redatelj: Vatroslav Mimica. 1975.
12. „Čuvar plaže u zimskom periodu“. Redatelj: Goran Paskaljević. 1976.
13. „Vlak u snijegu“. Redatelj: Mate Relja. 1976.
14. „Akcija stadion“. Redatelj: Dušan Vukotić. 1977.
15. „Okupacija u 26 slika“. Redatelj: Lordan Zafranović. 1978.
16. „Priko sinjeg mora“. Redatelj: Ljiljana Jojić. 1979.
17. „Živi bili, pa vidjeli“. Redatelj: Bruno Gamulin. 1979.
18. „Tajna Nikole Tesle“. Redatelj: Krsto Papić. 1980.
19. „Gosti iz galaksije“. Redatelj: Dušan Vukotić. 1981.
20. „Samo jednom se ljubi“. Redatelj: Rajko Grlić. 1981.
21. „Sjećaš li se Dolly Bell?“. Redatelj: Emir Kusturica. 1981.
22. „Vlakom prema jugu“. Redatelj: Petar Krelja. 1981.
23. „Banović Strahinja“. Redatelj: Vatroslav Mimica. 1983.
24. „Mala pljačka vlaka“. Redatelj: Dejan Šorak. 1984.

25. „Tajna starog tavana“. Redatelj: Vladimir Tadej. 1984.
26. „Otac na službenom putu“. Redatelj: Emir Kusturica. 1985.
27. „San o ruži“. Redatelj: Zoran Tadić. 1986.
28. „Oficir s ružom“. Redatelj: Dejan Šorak. 1987.
29. „Dom za vješanje“. Redatelj: Emir Kusturica. 1988.
30. „Ljeto za sjećanje“. Redatelj: Bruno Gamulin. 1990.
31. „Đuka Begović“. Redatelj: Branko Schmidt. 1991.
32. „Mi nismo anđeli“. Redatelj: Srđan Dragojević. 1992.
33. „Lepa sela lepo gore“. Redatelj: Srđan Dragojević. 1996.
34. „Pas koji je voleo vozove“. Goran Paskaljević. 1997.
35. „Bure baruta“. Redatelj: Goran Paskaljević. 1998.
36. „Crna mačka beli mačor“. Redatelj: Emir Kusturica. 1998.
37. „Rane“. Redatelj: Srđan Dragojević. 1998.
38. „Crvena prašina“. Redatelj: Zrinko Ogresta. 1999.
39. „Maršal“. Redatelj: Vinko Brešan. 1999.
40. „Fine mrtve djevojke“. Redatelj: Dalibor Matanić. 2002.
41. „Ispod crte“. Redatelj: Petar Krelja. 2003.
42. „Konjanik“. Redatelj: Branko Ivanda. 2003.
43. „Duga mračna noć“. Redatelj: Antun Vrdoljak. 2004.
44. „Seks, piće i krvoproliće“. Redatelj: Zvonimir Jurić. 2004.
45. „Mi nismo anđeli 2“. Redatelj: Srđan Dragojević. 2005.
46. „Što je Iva snimila 21. listopada 2003.“. Redatelj: Tomislav Radić. 2005.
47. „Što je muškarac bez brkova?“. Redatelj: Hrvoje Hribar. 2005.
48. „Duh u močvari“. Redatelj: Branko Ištvančić. 2006.

49. „Karaula“. Redatelj: Rajko Grlić. 2006.
50. „Put lubenica“. Redatelj: Branko Schmidt. 2006.
51. „Buick Riviera“. Redatelj: Goran Rušinović. 2008.
52. „Kino Lika“. Redatelj: Dalibor Matanić. 2008.
53. „Crnci“. Redatelj: Zvonimir Jurić, Goran Dević. 2009.
54. „U zemlji čudesa“. Redatelj: Dejan Šorak. 2009.
55. „Zagrebačke priče“. Redatelj: Zvonimir Jurić, Branko Ištvančić, Matija Kluković. 2009.
56. „Majka asfalta“. Redatelj: Dalibor Matanić. 2010.
57. „Lea i Darija“. Redatelj: Branko Ivanda. 2011.
58. „Parada“. Redatelj: Srđan Dragojević. 2011.
59. „Ljudožder vegetarijanac“. Redatelj: Branko Schmidt. 2012.
60. „Kauboji“. Redatelj: Tomislav Mršić. 2013.
61. „Svećenikova djeca“. Redatelj: Vinko Brešan. 2013.

Sveučilišna knjižnica u Puli:

1. „Svećenikova djeca“. Redatelj: Vinko Brešan. 2013.

Sveučilišna knjižnica Rijeka:

1. „Breza“. Redatelj: Ante Babaja. 1967.
2. „U gori raste zelen bor“. Redatelj: Antun Vrdoljak. 1971.
3. „Seljačka buna 1573/Anno Domini 1573“. Redatelj: Vatroslav Mimica. 1975.
4. „Okupacija u 26 slika“. Redatelj: Lordan Zafranović. 1978.
5. „Samo jednom se ljubi“. Redatelj: Rajko Grlić. 1981.
6. „Banović Strahinja“. Redatelj: Vatroslav Mimica. 1983.

7. „Mala pljačka vlaka“. Redatelj: Dejan Šorak. 1984.
8. „Oficir s ružom“. Redatelj: Dejan Šorak. 1987.
9. „Svećenikova djeca“. Redatelj: Vinko Brešan. 2013.

Sveučilišna knjižnica u Splitu:

1. „Breza“. Redatelj: Ante Babaja. 1967.
2. „U gori raste zelen bor“. Redatelj: Antun Vrdoljak. 1971.
3. „Seljačka buna 1573/Anno Domini 1573“. Redatelj: Vatroslav Mimica. 1975.
4. „Okupacija u 26 slika“. Redatelj: Lordan Zafranović. 1978.
5. „Samo jednom se ljubi“. Redatelj: Rajko Grlić. 1981.
6. „Banović Strahinja“. Redatelj: Vatroslav Mimica. 1983.
7. „Mala pljačka vlaka“. Redatelj: Dejan Šorak. 1984.
8. „Oficir s ružom“. Redatelj: Dejan Šorak. 1987.
9. „Svećenikova djeca“. Redatelj: Vinko Brešan. 2013.

Sveučilišna knjižnica Varaždin:

U ovoj knjižnici nije pronađen nijedan film prema kriteriju pretraživanja.

Sveučilišna knjižnica u Zadru:

U ovoj knjižnici nije pronađen nijedan film prema kriteriju pretraživanja.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu:

U ovoj knjižnici nije pronađen nijedan film prema kriteriju pretraživanja.